

په نوي کرونا (کوئید 19)

ویروس باندي د اخته کیدو څخه مخنیوي

د عمل ټوليز لارښود

Ketabton.com

لیکوال: د «شانگهای پوهنتون د علم او فناوری» خپرونو له خوا چمتو شوی او د شانگهای د فودین پوهنتون استاد او د کوئید ۱۹ ویروس سره د مبارزې د کار ځانگړې ډلې رئیس ډاکټر جانگ ون هونگ په قلم کښل شوی.

ژباړونکی: د شیخ زاید پوهنتون د طب پوهنځي استاد پوهنیار ډاکټر شیرزاد هخاند

د سریزې په پلمه

د کرونا (کوئید 19) ویروس نوم چې د لومړي ځل له پاره د چین د ووهن په ښار کې جوت شو د ټولو نړیوالو د ژبو په سر دی.

اوس پر چین سربیره د نړۍ 177 هیوادونو ته تیت شوی او په یوه نړیواله ستونزه او وبا بدل شوی دی. دې ویروس تردې دمه د نیردې درې نیم زره چینایانو، همدومره ایټالیایانو، زیات شمیر ایرانیانو، هسپانیه یانو، امریکایانو او نورو ژوند اخیستی دی.

یاد ویروس مذهب، هیواد، پوستکي رنگ، غریب، بډای، واکدار- بی واکه، زورور – کمزوري... په پام کې نه نیولو سره د ټولو دښمن دی او د هر چا دروازه ټکوي. د هغې وسلې په څیر دی چې دې هر چا پر لور کره شي د استثنی پرته یې له منځه وړي. ځکه نو نړیواله ستونزه او د دنیاوالو په ګډ پرابلم اوښتی دی. دې ګډ دښمن هماغسې چې پوله نه پیژني، دغسې یې په مقابل کې مجادله او مبارزه د یوه هیواد د وس نه وتلې خبره ده، یوازې په هغه صورت کې چې ټول نړیوال په ګډه او خپلې هڅې هم غږې کړي، وبه ګولای شي په وړاندې یې ودریزي او په ګډو هڅو سره واکسین جوړ کړي. کرونا دا مهال د ټولې نړۍ د بې ساري اندېښنې سبب شوی او له امله یې تدبیرونو د نړۍ اقتصاد سخت زیانمن کړی دی.

سره له دې چې دې ویروس دا مهال د نړیوالو اذهان سخت نیولي په اړخ کې دا هیلې ټوکیدلي چې لیرې نه ده په خلاف یې مجادله رنگ راوړي او درمل یې جوړ کړي.

همدا اوس په چین، روسیې، فرانسې او هند کې د واکسین او درمل په جوړولو کې ګړندي ګامونه اوچت شوي او هیلې بحبڼونکي بریاوې ترلاسه شوي دي.

زه د نړیوالې ټولني د یوه فعال غړي او په ځانګړي ډول د طبیب په توګه د ځان مسوولیت بولم چې په دې انسان ته د خدمت به جبهه کې د برخه وال په توګه وجنګیرم. له دې ځایه همدا چې د چین هیواد ایرانی ډلې طب پوهانو د کرونا ویروس په اړه لیکلي زیار فارسي متن مې ترلاسه کړ، سمدلاسه مې د هغې پښتو ته اړول پیل کړل. دا لیکنه د دې ویروس په هکله ټول اړین معلومات احتوا کوي. باید وویل شي چې د ژباړې کار مې په ډېره بیره تمام او بی له دې چې انتظار مو اوږد کړم د نیت له لارې یې ستاسو په خدمت کې ږدم.

هیله ده په ځانو زړونه وسوزوئ، اعظمي ګټه ځینې پورته، د دې وژونکي بلا څخه د ژغورنې په موخه یې ټولې سپارښتنې عملي کړئ.

وروستی خبره دا چې د ګران پلارجان ژباړن، ژورنالست او لیکوال ښاغلي گل شریف هڅاند څخه چې د دې اثر په ادبي سمونه او د ښاغلي شفیق الله شفیق څخه چې د پښتې په ډیزاین کې یې زیات زیار ویوست نړۍ مننه کوم.

ډالی

ګرانو والدينو او د افغانستان ټولو

ډاکټر صاحبانو ته دې ډالی وي.

فهرست

مخ	عنوان
۱۱	په یوه دقیقه کې د کوئید ۱۹ نوي ویروس له کبله د سرو له التهاب سره بلدیډل
۱۱	• ویروس ته عمومي کتنه
۱۱	• سرچینه او ککړتیا
۱۱	• د انتقال لارې
۱۲	• مساعد اشخاص
۱۲	• د اخفاء (پتیدو) دوره
۱۲	• د ناروغۍ علایم
۱۳	• درملنه
۱۳	• مخکینی خبرتیا
۱۴	په فردي وقایه کې کلیدی ټکي
۱۴	• په کور کې
۱۵	• د کورني قرنطین اهمیت او هدف څه دی؟
۱۵	• کومو کسانو ته لازمه ده چې کور کې قرنطین شي؟
۱۶	• په کور کې څه ډول باید قرنطین شي؟
۱۹	• په کور کې
۱۹	• کوم وخت له ماسک څخه باید گټه واخیستل شي؟
۱۹	• له کوم ډول ماسک څخه باید گټه واخیستل شي؟
۲۰	• له ماسک څخه سمه گټه اخیستل څه ډول دی؟
۲۱	• ایا کولای شو د فلتر لرونکي ماسک څخه گټه واخلو؟
	• ماسک

۲۲	<ul style="list-style-type: none"> • د څومره وخت له پاره له ماسک څخه گټه اخیستلای شو؟ 	
۲۲	<ul style="list-style-type: none"> • ایا حتماً باید ماسک یو ځل استعمال شي؟ 	
۲۲	<ul style="list-style-type: none"> • هغه ماسک چې څو ځلې ترې گټه اخیستل شوي وي، څه ډول یې وساتو؟ 	
۲۳	<ul style="list-style-type: none"> • د ماسک څخه د گټې اخیستو وروسته باید ماسک څه ډول کثافاتو ته واچول شي؟ 	
۲۳	<ul style="list-style-type: none"> • امیندواري میندې او ماشومان څه ډول ماسک استعمال کړي؟ 	
۲۳	<ul style="list-style-type: none"> • زاړه خلک او هغه ناروغان چې د ماسک څخه د ناراحتۍ احساس کوي، څه باید وکړي؟ 	
۲۴	<ul style="list-style-type: none"> • په ورځیني ژوند کې د دستکشو اغوستو ته اړتیا شته؟ 	د دستکش
۲۴	<ul style="list-style-type: none"> • په ورځیني ژوند کې محافظوي عینکو استعمال ته اړتیا شته؟ 	محافظوي عینکې
۲۵	<ul style="list-style-type: none"> • د وېروس له منځه وړو او ضد عفوني (بې مکرابه کولو) کړنلارې کومې دي؟ 	د مکرابه له منځه وړل
۲۵	<ul style="list-style-type: none"> • په کور کې د ضد عفوني (بې مکرابه کولو) وړ کړنلارې کومې دي؟ 	
۲۷	<ul style="list-style-type: none"> • کله باید لاسونه و مینځل شي؟ 	د لاسونو مینځل
۲۷	<ul style="list-style-type: none"> • په کومو موادو سره لاسونه و مینځو؟ 	
۲۸	<ul style="list-style-type: none"> • لاسونه څه ډول باید و مینځو؟ 	

۳۰	• د توخي اداب	توخي
۳۱	• په خپله د توخي ارزيايي	
۳۱	• ايا كوئيد ۱۹ د غايطه موادو له لارې انتقاليري؟	د غايطه موادو له لارې د انتقال
۲۲	• ايا په ليفټ كې د تگ په وخت كې بايد ماسك استعمال كړو؟	ليفټ
۲۲	• د ليفټ د تكمې وهل خطرناك دي؟	
۳۳	• د هوا د تهويې د ستگاه بايد چلان كړو كه نه؟	د هوا د تهويې د ستگاه
۳۴	• ايا امكان شته چې كورني حيوانات د كوئيد ۱۹ ويروس انتقال كړي؟	كورني حيوانات
۳۴	• بيرته كورته د راتگ په مهال څه ډول بايد كورني حيواناتو ضد عفوني (بې مكرابه) كړو؟	
۳۵	• كورني حيوانات د كور څخه د باندې د لوبو اجازه لري؟	
۳۵	• كه چيرې كورني حيوان د شكمنو شيانو سره تماس كې شوي وي، بايد هغه قرنطين شي؟	
۳۶	• كوم كسان نيردې مربوطين دي؟	نيردې مربوطين
۳۷	• څه ډول متوجه شو چې د مربوط كس سره نيردې يو كه نه؟	
۳۷	• نيردې مربوطين بايد كومو تكيو ته پاملرنه وكړي؟	

په مختلفو شرایطو کې په کوئید ۱۹ وېروس باندې د اخته کېدو څخه د وقایې لارې- چارې ۳۸		
۳۸	<ul style="list-style-type: none"> • په کور کې څه ډول د کوئید ۱۹ نوي وېروس څخه مخنیوی وکړو؟ 	په کور کې اوسیدل
۳۹	<ul style="list-style-type: none"> • په کور کې څه ډول وېروس له منځه یوسو؟ 	
۳۹	<ul style="list-style-type: none"> • د مایعاتو څښل، د بوټو څخه تولید شوي مواد (یوناني بوټي) یا د سرکې خوراک کولای شي چې د کوئید ۱۹ وېروس څخه مخنیوی وکړي؟ 	
۴۰	<ul style="list-style-type: none"> • د غذایی رژیم له پاره احتیاطي اقدامات کوم دي؟ 	
۴۱	<ul style="list-style-type: none"> • ایا د سوپرمارکتونو یا دوکانو څخه اخیستل شوي مواد ضد عفوني (بې مکرابه کولو) ته اړتیا لري؟ 	
۴۱	<ul style="list-style-type: none"> • ایا د باندې غذا سالمه او د خوراک وړ ده؟ ایا غذا ضد عفوني (بې مکرابه کولو) ته اړتیا لري؟ 	
۴۲	<ul style="list-style-type: none"> • له وېروس لرونکي ساحو څخه د راوړل شوي شیانو سره باید څه ډول چلند وشي؟ 	
۴۲	<ul style="list-style-type: none"> • ایا گرم حمام کول او یا خولې کیدل د کوئید ۱۹ وېروس د منځه وړو سبب کېږي؟ 	
۴۳	<ul style="list-style-type: none"> • ایا په کور کې د کولر چالانول بې خطر ده؟ 	
۴۳	<ul style="list-style-type: none"> • ایا د عمومي و سایلو په سطحه لکه قطارې، ځینې او نورو توکو باندې وېروس شتون امکان لري؟ 	په استوګنځي کې د ناروغ څارنه
۴۴	<ul style="list-style-type: none"> • ایا له لیفت څخه ګټه اخیستل د ناروغۍ سبب ګرځي؟ 	
۴۴	<ul style="list-style-type: none"> • ایا د ناروغ په واسطه تولید شوي کثافات د ناروغۍ د خپریدو سبب ګرځي؟ 	

<p>۴۵</p> <p>۴۶</p> <p>۴۶</p> <p>۴۷</p> <p>۴۷</p> <p>۴۸</p>	<ul style="list-style-type: none"> • هغه کړندلارې چې د باندې وتلو په وخت کې باید ورته متوجه و او سو کومې دي؟ • د کور څخه د وتو په وخت کې څه شي ته باید پاملرنه وکړو؟ • د کور څخه د باندې د سپورت کولو پر مهال کومو حافظوي کړنو ته باید پاملرنه وکړو؟ • په ښار کې د د ترانسپورتي وسیلو څخه د گټې اخیستنې په مهال کومو ټکو ته باید پاملرنه وکړو؟ • په یوه موټر کې د څو کسانو د تللو په وخت کې باید له ځان څخه څه ډول څارنه وکړو؟ • په الوتکه او اورگادي کې د تگ په وخت کې باید کومو ټکیو ته پاملرنه وکړو؟ 	<p>د باندې تلل</p>
<p>۴۹</p> <p>۵۰</p>	<ul style="list-style-type: none"> • په هغه سیمو کې چې ویروس نشته، ایا خلک کولای شي خپل کار ته ادامه ورکړي؟ کومو شیانو ته باید پاملرنه وکړي؟ • هغه کسان چې دوه اونۍ مخکې یې ویروس لرونکي سمیو ته سفر کړی او یا هلته اوسیدلي وي، څه ډول باید دنده تر سره کړي؟ 	<p>د کارځای ته بیرته تلل</p>
<p>۵۱</p> <p>۵۱</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ایا په کاري ساحه کې د لیفت څخه گټه اخیستل خطرناک دي؟ • د اسنادو د ورکړې - راکړې په وخت کې باید کومو ټکو ته پاملرنه وکړو؟ 	<p>کاري ساحه</p>

۵۱	<ul style="list-style-type: none"> • ايا موبایل، سرميزي تېليفون او د کمپيوټر کېبورډ بايد ضد عفوني (بې مکروبه) شي؟ 	کاري ساحه
۵۱	<ul style="list-style-type: none"> • کله چې څو تنه په يوه دفتر کې کار کوي، کوم وقايوي اقدامات بايد تر سره کړي؟ 	
۵۳	<ul style="list-style-type: none"> • په جلسو کې د گډون په صورت کې بايد له ماسک څخه گټه واخيستل شي؟ 	
۵۴	<ul style="list-style-type: none"> • ايا په اداري محيط کې د هوا د تهويې له مرکزي سيستم څخه گټه اخيستلای شو؟ د گټې اخيستلو په صورت کې ضد عفوني (بې مکروبه کولو) ته اړتيا لري؟ 	
۵۵	<ul style="list-style-type: none"> • په کاري سفر، د هېئت سره د ليدو او منلو په صورت کې بايد کومو ټکو ته پاملرنه وکړو؟ 	
۵۵	<ul style="list-style-type: none"> • د توکو د اخيستو په ځايو نو کې وقايوي ټکي کوم دي؟ 	عامه چاپيريال
۵۲	<ul style="list-style-type: none"> • په روغتون کې وقايوي ټکي کوم دي؟ 	
۵۲	<ul style="list-style-type: none"> • په هوټل او رستوران کې وقايوي ټکي کوم دي؟ 	
۵۲	<ul style="list-style-type: none"> • کوټيد ۱۹ وېروس ته ورته اعراضو علايمو په صورت کې کله درمنلې ته اړتيا دی؟ 	د درملنې له پاره مراجعه کړل
۵۹	<ul style="list-style-type: none"> • درمنلې ته د تگ په وخت کې بايد کومو مواردو ته پاملرنه وکړو؟ 	
۲۰	<ul style="list-style-type: none"> • اميندواري ميندې په عادي ډول په ډاکټره باندې ځان معاینه کولای شي؟ 	
۲۰	<ul style="list-style-type: none"> • ايا ماشومان کولای شي، د ناروغۍ د خپریدو په وخت کې د ماشوم توب د وخت واکسين ووهي؟ 	

په یوه دقیقه کې د کوئید ۱۹ ویروس له کبله د سپړو د التهاب سره بلدیږل

ویروس ته عمومي کتنه

د روغتیا نړیوالې ټولنې یاد ویروس ته 2019-nCoV نوم ورکړی دی. n په مانا د نوي او CoV په مانا دې تاج لرونکي ویروس دی. په عمومي ډول د یاد ویروس ناروغي حاد تنفسي سندروم (SARS) ته ورته ، خو په هیڅ وجه یو ډول نه دی.

د ککړیدو سرچینې

د یاد ویروس په واسطه د ککړیدو منبع تر اوسه پورې په کوئید ۱۹ ویروس باندې د اخته ناروغ څخه عبارت دی، خو په دې هم باید پوه شو چې هغه ناروغ چې اعراض، علایم نه لري هم د ناروغۍ د خپریدو سبب گرځي او ټولنې ته زیات خطر لري.

د انتقال لارې

دا ویروس کولای شي چې د یو کس څخه بل کس ته انتقال شي. د تنفسي سیستم افرازات او تماس (له سطحې او یا کس سره) یې د ویروس د خپریدو او انتقال مهمې لارې دي. همدارنگه د هوایي ذراتو له لارې هم دغه ویروس انتقال کیدای شي.

مساعداشخاص

دغه وېروس په عمومي ډول په گڼه گونه لرونکي سيمه کې ښه خپريږي. په زړو او مزمنو ناروغيو اخته کسانو کې يې اعراض، علايم وځيم وي. کوچنيان او نوي زيږيدلي ماشومان هم د گوانس سره مخامخ دي.

د اخفاء (پټيدو) دوره

له ۱ ورځې څخه تر ۱۴ ورځو پورې ده. اخفاء دوره هغې دورې ته وايي چې انسان په وېروس ککړ شوی وي خو اعراض، علايم ونه لري، ولې د وېروس د انتقال وړتيا لري او ټولني ته تر ټولو خطرناک حالت همدا دی.

د ناروغي اعراض او علايم

دغه ناروغي په عمومي ډول د تبې، سترپيا او وچ ټوخي په ډول راڅرگنديږي. يو کم شمير ناروغان د پوزې بندښت او پوزې بهيدل لري. همدارنگه په ځينو ناروغانو کې يوازې تبه او کمه سترپيا راڅرگنديږي. هغه ناروغان چې دغه ناروغي په کې وځيمه کيږي، له يوې اونۍ وروسته په تنفسي ستونزو باندې اخته کيږي.

درملنه

د یاد ویروس د درملنې له پاره درمل د تولید په حال کې دي، خو تر اوسه کوم اغیزمن میتود چې د یاد ویروس په مقابل کې ځواب ووايي تائید شوی نه دی.

د ناروغۍ انزار

د زیاتره ناروغانو انزار ښه دي او د یو شمیر کمو ناروغانو حالات بحراني کیږي. په عمومي ډول په زړو اشخاصو او په نورو ناروغیو اخته ناروغانو کې انزار ښه نه وي. په ماشومانو کې هم دغه ناروغي په کمه اندازه رامنځ ته کیږي.

په فردي وقايه کې مهم او کلیدي ټکي

کورني قرنطين

د کورني قرنطين هدف او اهميت څه دی؟

له قرنطين څخه هدف په فريکي او جسمي ډول په کور کې پاتې کيدل، په ټولنه کې د ناروغ تگ - راتگ څخه مخنيوی او د مخامخ کيدونکي کس او دريم کس د اخته کيدو څخه مخنيوی دی.

کله چې ناروغ پرته له نښو، نښانو او يا ناروغي ولري، کورني قرنطين د ستونزو د حل يو بڼه او مهم انتخاب دی چې دغه ستونزې طبي کارکوونکي هم نشي حلولي. خو د هر ډول نښو، نښانو د راڅرگنديو په صورت کې بايد ناروغ روغتون ته مراجعه وکړي.

په دې موده کې په فردي ډول کولای شي چې په رسنيو کې فعاليت، اشپزي، کتاب لوستل، چای څښل او داسې نور د بدن وړتيا پيدا کوونکي فعاليتونه تر سره کړي، تر څو کوټيد ۱۹ وېروس د تکثروړتيا له لاسه ورکړي او له منځه لاړ شي.

کوم کسان باید په کور کې قرنطین شي؟

- هغه کسان چې د ۱۴ ورځو په بهیر کې چین (ووهن ښار) او نورو هغو هیوادونو او ښارونو ته چې یاد ویروس په کې مثبت دی، یا هغه محلي سیمو ته چې هلته ناروغان ګرځیدلي وي، سفر کړی وي.
- هغه کسان چې د ۱۴ ورځو په جریان کې د مشکوکو ناروغانو سره تماس کې شوي وي (د زیاتو مالوماتو له پاره ۳۲ پانې ته مراجعه وکړئ). که چیرې یادو کسانو باندې شک موجود وو (د زیاتو مالوماتو له پاره ۱۲ پانې ته مراجعه وکړئ) باید ځان په کور کې قرنطین کړي او د اعراضو، علایمو په څرګندیدو سره ژر تر ژره روغتون ته مراجعه وکړي. (ډاکټر ته د مراجعې په هکله په ۵۹ پاڼه کې په تفصیل سره مالومات لیکل شوي دي).

څه ډول ځان په کور کې قرنطین کړو؟

➤ د قرنطین محیط

- قرنطین شوی کس باید په جلا کوټه کې چې بڼه تهویه ولري ژوند وکړي. د گډو ځایونو لکه اشپزخانه، حمام او داسې نورو تهویه باید ډاډمنه وي (کړکي باید خلاص وي).
- د کورنۍ نور غړي باید په بیل اطاق کې ژوند وکړي او که چیرې اطاق نه وي نو د قرنطین شوي کس سره باید یو متر فاصله ولري.
- قرنطین شوی کس باید خپل فردي او د کورنۍ سره گډ فعالیتونه تر ټولو کمې کچې ته ورسوي. په خاص ډول د یاد کس سره باید له یو ځای خوراک څخه ډډه وشي.
- ځینې توکي لکه مسواک، ځان پاک، چاقو، پنجه، تشناب (کناراب، کموډ) چپرکت او داسې نور په گډه استعمال نه شي.
- د قرنطین شوي کس سره باید له ملاقات څخه ډډه وشي.

➤ د ناروغ مراقبت (نرسینګ اهتمامات)

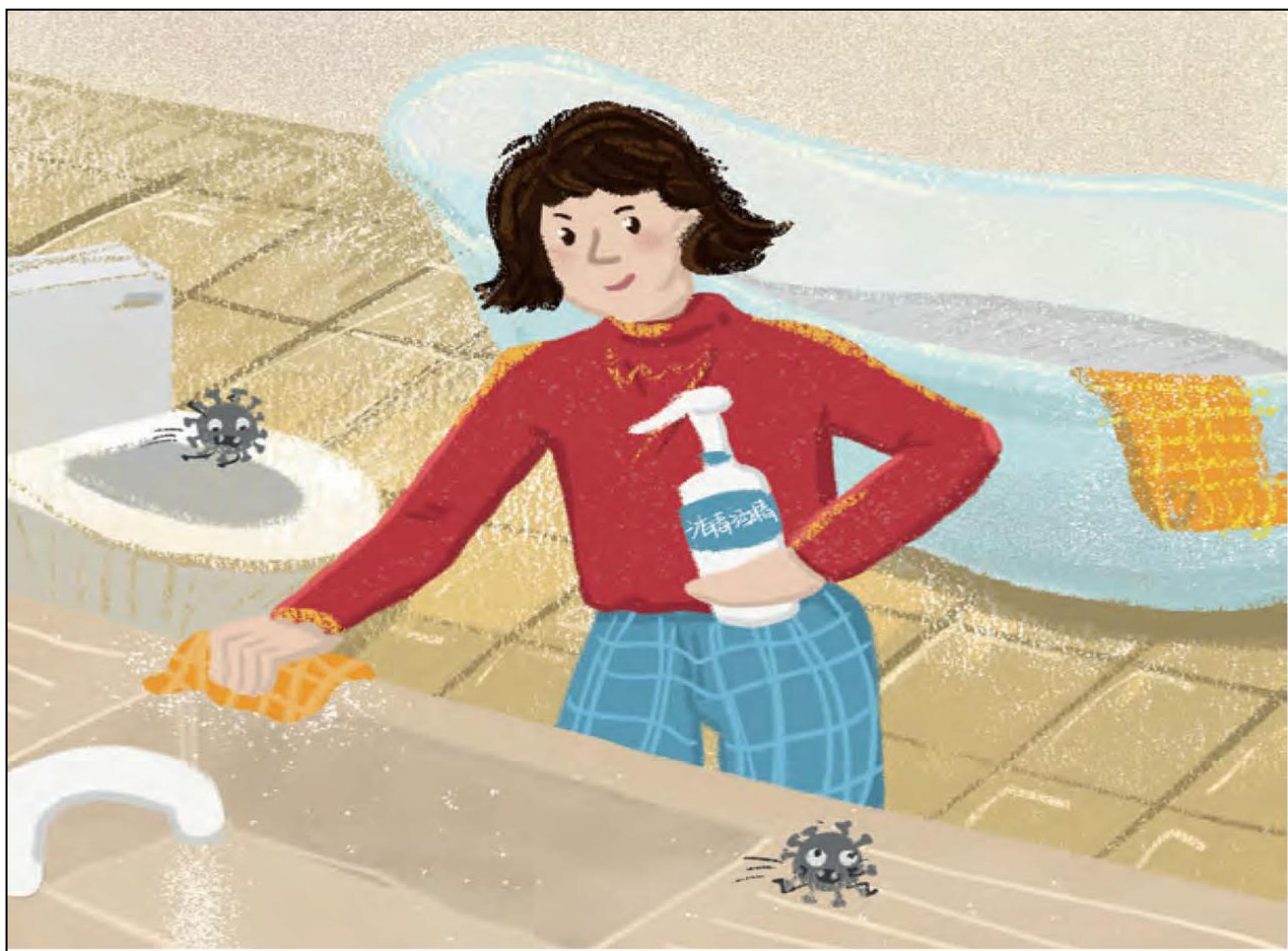
- قرنطین شوي کس له پاره د یوه سالم او له ناروغیو څخه د پاک کس ټاکل، ترڅو یې د نرسینګ اهتمامات تر سره کړي.
- نرس باید قرنطین شوي کس ته د ورتلو په وخت کې ماسک استعمال کړي (د ماسک په هکله په ۱۹ پاڼه کې مکمل مالومات شته).
- د قرنطین شوي کس سره د تماس یا اطاق ته د ور د ننه کیدو څخه وروسته نرس (ټاکل شوی کس) باید د خپلو لاسونو وقایه د خوراک د برابرولو، ډوډۍ خوړلو څخه مخکې او تشناب (کناراب، کموډ) ته د تگ څخه وروسته رعایت کړي. که چیرې د ککړتیا کومه نښه شتون ولري، په پاکو اوبو او صابون سره لاسونه باید ومینځي.

د وېروس له منځه وړل

- هره ورځ د خوب ګوتې لوبني او دستشوي د مکروب ضد موادو په واسطه بايد ضد عفوني (بې مکروبه) شي.
- د مختلفو لباسونو د ککړتيا څخه د مخنيوي په خاطر د قرنطین شوي کس کالي او د خوب روجايي په ګرمو اوبو کې چې د ۲۰ - ۹۰ سانتي ګراد پورې تودوخه ولري، د کور له نورو توکو څخه په بیل ډول ومنيځئ.
- د کاليو د مینځلو له پاره بايد له دستکشو څخه ګټه واخيستل شي او وروسته لاسونه په صابون او پاکو اوبو باندې ومنيځل شي.

➤ د بدن ترشحات او فضوله مواد

- تنفسي ترشحات: د ټوخي او پرینجی په وخت کې باید ټول کسان له طبیی ماسک، یا کاغذی دستمال او یا له خپل څنگلې (لستونې) څخه د خولې او پوزې په پټولو کې گټه واخلي. له ټوخي او پرینجی وروسته باید خپل لاسونه ومینځي. هغه دستمال چې په مستقیم ډول د خولې او پوزې سره تماس کې وو، که د مینځلو وړ وو، مینځل که نه لیرې باید وغورځول شي.
- فاضله مواد: د قرنطین شوي کس له غایطه موادو، ادرار، خولو او تنفسي ترشحاتو سره د تماس په صورت کې باید له دستکش څخه گټه واخیستل شي. د قرنطین شوي کس څخه پاتې شوي توکي باید په یوه کڅوړه کې تراچولو وروسته په جلا ډول په باطله دانۍ کې واچلول شي او د موادو د ایستلو په وخت کې ورته متوجې واوسي. همدرانگه د ناروغ د د غایطه موادو څخه وروسته باید کموډ پسې زیاتې اوبه خلاصې شي.
- ککرې توکي: ککرې توکي لکه دستکش، کاغذی دستمال او ماسکونه باید د قرنطین شوي کس په اطاق کې ټول او تر نښه کولو وروسته لیرې وغورځول شي.
- د خوراک لوبښي: د قرنطین شوي کس لوبښي باید په نښه شي. تر خوراک وروسته باید په اوبو او لوبښي مینځونکي شامپو پاک ومینځل شي. غورځولو ته یې اړتیا نشته.

➤ د قرنطین څخه د وتلو ستندردونه (شرایط)

- که چیرې له ۱۴ ورځو څخه وروسته په قرنطین شوي کې د ناروغۍ اعراض علایم راڅرنگد نه شول، یاد کس کولای شي د قرنطین له ساحې څخه ووځي.

➤ له ماسک څخه باید کله گټه واخیستل شي؟

له ماسک څخه گټه اخیستل: ماسک باید د چاسره د ملاقات په وخت، یوه عمومي ځای ته د تلو په وخت، گڼه گونو او سرپټو ځایوته د تگ په وخت او د حمل، نقل په وسیلو کې د تگ په وخت استعمال شي.
د ماسک نه استعمالول: په شخصي یا فردي ځایونو کې ماسک ته اړتیا نشته.

➤ له څه ډول ماسک څخه باید گټه واخیستل شي؟

- عام خلک (پرتله له ډاکټرانو او هغه پرسونل څخه چې په دې بحران کې ایسار دي) باید له یو ځل مصرف کیدونکی طبی ماسک څخه گټه واخلي.
- د کارکوونکي له پاره په گڼه گونو ساحه کې لکه روغتونونه، هوایي میدانونه، د موټرو تم ځایونه، مترو، عمومي ملي بسونه، الوتکې، کاروانونه، سوپرمارکتونه، هوټلونه او داسې نورو ځایو کې، همدرانگه پولیسو او امنیتي اورگانونو کې، پیغام وړونکي ... او هغه کسان چې په کور کې قرنطین ناروغان لري، دوی ته د جراحي ماسک او یا هغه سټنډرډ KN95/N95 ماسکونه چې د وړو زرو مخه نیسي توصیه کیږي. دغه کسانو ته کاغذي ماسکونه، فعال کاربن لرونکي ماسکونه، مالوچو څخه جوړ شوي ماسکونه او اسفنجي ماسکونه نه توصیه کیږي.

له ماسک څخه سمه گټه اخیستل څه ډول دی؟

له یو ځل مصرف کیدونکو طبي ماسکونو څخه گټه اخیستل:

طبي ماسکونه په لاندې ډول دي.

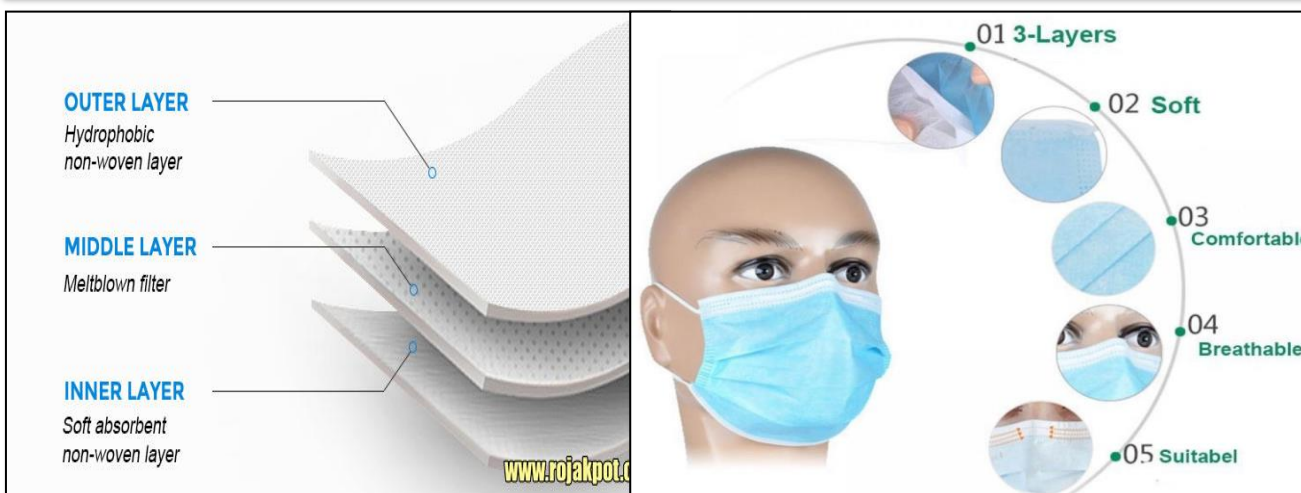
1) د ماسک فلزي میله په پوزه باندې ځای نیسي او پاتې هوا په برخه یې لاندې او د مخ خواته را ځوړندیږي.

2) د ماسک هوا په برخه د خولې، پوزې، پاسنۍ او لاندینۍ ژامې طرف ته خلاصیږي.

3) د گوتو په واسطه د فلزي میلې له وسط څخه د اطرافو خوا ته په ملایم ډول فشار ورکول کیږي، تر څو د پوزې سره موازي ځای ونیسي.

4) ماسک په منظم ډول په مخ باندې داسې ځای پر ځای کړئ، څو مخ سره وصل شي.

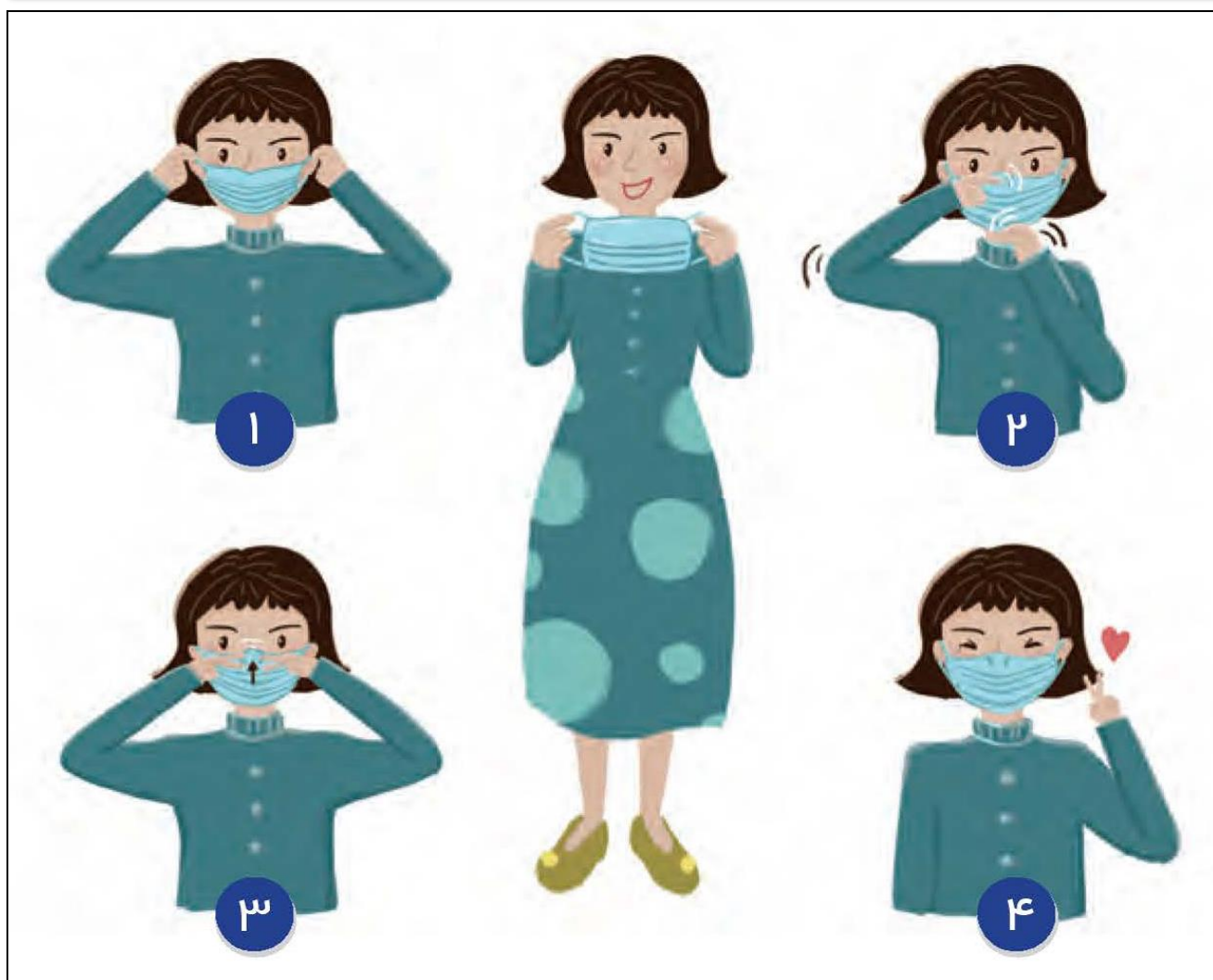
ستندرد طبي ماسک درې طبقې لري: باندینۍ طبقه چې ماسک ته د اوبو او وړو قطرو د ننوتو څخه مخنیوی کوي، منځینۍ طبقه چې د فلتر دنده په غاړه لري؛ داخلي طبقه چې پوزې او خولې ته نږدې وي او د رطوبت د جذب دنده په غاړه لري.

ایا کولای شو د فلتر لرونکي ماسک څخه گټه واخلو؟

بلې عام خلک کولای شي له فلتر لرونکي ماسک څخه گټه واخلي، ځکه چې دغه ماسک کولای شي له نوموړي کس څخه ساتنه وکړي، خو مشکوک او په دغه ویروس اخته کسان دې بیا فلتر لرونکی ماسک نه استعمالوي، ځکه چې فلتر لرونکی ماسک نه شي کولای چې باندې خوا ته د تنفسي افرازاتو د مخنیوي سبب وگرځي.

➤ د څومره وخت له پاره له ماسک څخه گټه اخیستلای شو؟

ایا ضرور باید د یو ځل مصرف کوونکي ماسک څخه گټه واخیستل شي؟

په عام ډول په هغه شرایطو کې چې په ویروس ککړ او یا شکمن ناروغ سره د تماس خطر شتون ونه لري، کولای شو چې تر مناسب وخته پورې او یا هم له ماسک څخه د دوهم ځل له پاره گټه واخیستل شي. د ماسک د استعمال په وخت کې باید مخکې له مخکې لاسونه ومینځل شي او د ماسک له داخلي سطحې سره هیڅ کله لاسونه تماس کې نه شي.

هر کله چې ماسک د توخي یا پرینجی د افرازاتو په واسطه لوند او یا د نورو شیانو په واسطه ککړ شو، رنگ تغیر وکړو او یا خراب بوی یې پیدا کړو باید ژر تر ژره تبدیل شي.

➤ څو ځله استعمال شوی ماسک څنگه باید وساتو؟

که چیرې څو ځله د ماسک څخه د گټې اخیستلو اړتیا وه، باید ماسک په پاک، وچ او داسې ځای کې څوړند شي چې د هوا تهویه موجوده وي او یا په کاغذي پاکټ کې چې هوا ورتیريزي وساتل شي.

دا اړینه ده چې ماسکونه باید په جلا ډول وساتل شي او یو له بل سره له تماس څخه یې ډډه وشي. د هر چا ماسک باید مالوم شي. طبي سټنډرډ محافظوي ماسک نه مینځل کیږي، نه حرارت ورکول کیږي او نه هم ضد عفوني (بې مکروبه) مواد او نورې لارې چارې پرې استعمالیږي. د طبي ماسک څخه پرته د نورو ماسکونو په هکله د هغه ماسک د استعمال له پاره ورسره خپل لارښود موجود وي چې د هغې مطابق ورڅخه گټه اخیستل کیږي.

څه ډول استعمال شوی ماسک لیرې واچوو؟

د عادي خلکو په واسطه له ماسک څخه تر گټې اخیستنې وروسته ماسک د نوي کرونا ویروس خطر نه لري، چې تر استعمال وروسته باید په پلاستيکي کڅوړه کې واچول شي. د کڅوړې خولې تر تړلو وروسته د نورو موادو په شان په باطله دانی کې اچول کیږي.

د مشکوکو او ناروغو کسانو، مراقبت کوونکي نرس او نور پرسونل ماسکونه باید د روغتون د نورو موادو په ډول جمع، مشخص لیرې ځای ته تر اچولو وروسته لاسونه په ضد عفوني (بې مکروبه) موادو و مینځل شي.

امیندواری میندې او ماشومان څه ډول ماسک انتخاب کړي؟

- امیندواری میندې خپلو شرایطو ته په کتو چې څه ډول په راحت کې وي باید محافظوي ماسک ځان ته انتخاب او استعمال کړي.
- ماشومان چې د ودې او نمو په مرحله کې دي او د وجود جوړښت یې کوچنی دی، باید د ماشومانو له محافظوي ماسک څخه گټه واخلي.

زړه کسان او په نورو ناروغیو اخته کسان چې د ماسک څخه ناراحته وي، څه باید وکړي؟

زړه کسان او په نورو ناروغیو لکه قلبي، د سږو مزمونو ناروغیو باندې اخته کسان ممکن د ماسک تر استعمال وروسته د ناراحتۍ احساس وکړي او یا یې پخوانۍ ناروغي شدت پیدا کړي چې په دې صورت کې باید له اړونده متخصص ډاکتر څخه مشوره واخلي.

په ورځني ژوند کې دستکشو اغوستو ته اړتیا شته؟
اړین نه دي: په ورځني ژوند کې صرف همدومره کافي دی، چې خلک په منظم ډول خپل لاسونه و مینځي.

اړینه ده: د نرسینګ پرسونل او ډاکټران، د ناوړغ سره نیرېدې تماس لرونکي کسان، د لوازمو د حمل او نقل پرستونل او نور کارکوونکي چې په ګڼه ګوڼه ساحه کې تګ او راتګ کوي، د خطر د کموالي او د تماس په واسطه د میکروب د انتقال د مخنیوي له پاره باید دستکشو څخه ګټه واخلي. خو له دستکشو څخه ګټه اخیستل د لاسونو د حفظ الصحه ځای نه شي نیولای، نو باید لاسونه په منظم ډول و مینځل شي.

ایا په ورځني ژوند کې محافظوي عینکو ته اړتیا شته؟
په ورځني کار او عادي ژوند کې د لاسونو پاکوالي او وقایه کافي دی. که چیرې لاسونه په منظم ډول و مینځل شي او ناپاک لاسونه سترګو سره تماس کې نه شي، نو عینکو ته اړتیا نشته.

د میکروب له منځه وړل

➤ ضد عفوني (بې مکروبه کول) او د ویروس له منځه وړلو ډولونه کوم دي؟

د کوئید ۱۹ نوي ویروس له کبله د سینه بغل د تشخیص او درملنې د طرحې په اساس [پنځم تجروبي جلد (The fifth experimental version)] چې په چین کې نشر شوی دی، ویروس د ماورای بنفش شعاعو او گرمۍ په مقابل کې حساس دی. د سانتي ګراد په ۵۲ درجو کې د ۳۵ دقیقو، دای ایتایل ایتر، ۷۵ سلنه ایتانول (الکول)، کلورین لرونکي ضد عفوني مواد، پراستیک اسید، کلوروفارم او نور یو شمیر شحم حلوونکي مواد کولای شي په مؤثر ډول ویروس له منځه یوسي، خو **کلورهیگزیدین** په یاد ویروس باندې کوم اغیز نه لري. څه رنگه چې تر اوسه د نوي کرونا ویروس په مقابل کې مؤثرې خاصې ضد عفوني نوي تګلارې نه دي مشخصې شوي، نو له همدې کبله له نورو ضد عفوني تګلارو څخه تر اوسه استفاده نه کېږي.

➤ په کور کې د ویروس په مقابل کې ضد عفوني لارې چارې کومې دي؟

د جلد ضد عفوني کول: د انسان جلد د ضد عفوني کولو له پاره کولای شو چې په جلد باندې الکول ووهو او یا دا چې مربوطه عضوه لکه لاس په الکولو کې د ننه کړو.
د کور محیط ضد عفوني کول: په کور کې د شيانو د سطحو د ضد عفوني کولو له پاره له الکولو او یا کلورین لرونکي موادو څخه استفاده باید وکړو. د ضد عفوني مادې اغیز، د هغې ګټې او خطر ته باید پاملرنه وشي.

ضد عفوني مواد په لاندې ډول دي:

1) الکل چې د استعمال وړ ماده دی، خود ضد عفوني عمل په خاطر باید په زیاته سطحه باندې سپرې نه شي (ونه شیندل شي)، ځکه چې په هوا کې د ایتانولو (الکولو) د لوړ غلظت شتون د اور لگیدو سبب ګرځي.

2) کلورین لرونکي موادو څخه د ضد عفوني مادې په ډول د ګټې اخیستو په صورت کې باید د کلورینورقیق والي (رنگوالي) ته خاطر پاملرنه وشي او له نورو ضد عفوني موادو سره یې له مخلوط کولو ډډه وشي، ځکه ممکن د زهري ګاز تولید سبب وګرځي. د دغو ستونزو د مخنیوي په خاطر باید د مربوطه مالوماتو پانې څخه چې ورسره شتون لري، ګټه واخیستل شي.

د حرارت په مقابل کې مقاوم مواد: د کور هغه شیان چې د حرارت په مقابل کې مقاومت لري کولای شو د ۱۵ دقیقو له پاره په اوبو کې جوش ورکړو.

د لاسونو مينځل

څه وخت بايد خپل لاسونه و مينځو؟

له عامو ځايونو لکه دفتر او دې ورته نور ځايونو څخه د بېرته راگرځيدو، د شيانو د لمس، له ټوخي او پرينجې، د ماسک له ليرې کولو، د ککړو شيانو د لمس او د ډوډۍ خوراک څخه مخکې او وروسته لاسونه په پاکو اوبو او صابون باندې بايد و مينځل شي.

په کومو موادو سره لاسونه بايد و مينځل شي؟

د لاس مينځلو مایع، روانې اوبه او صابون او يا ضد عفوني مایع چې الکول لرونکي وي، د لاس مينځو په وخت کې دې ورڅخه گټه واخيستل شي.

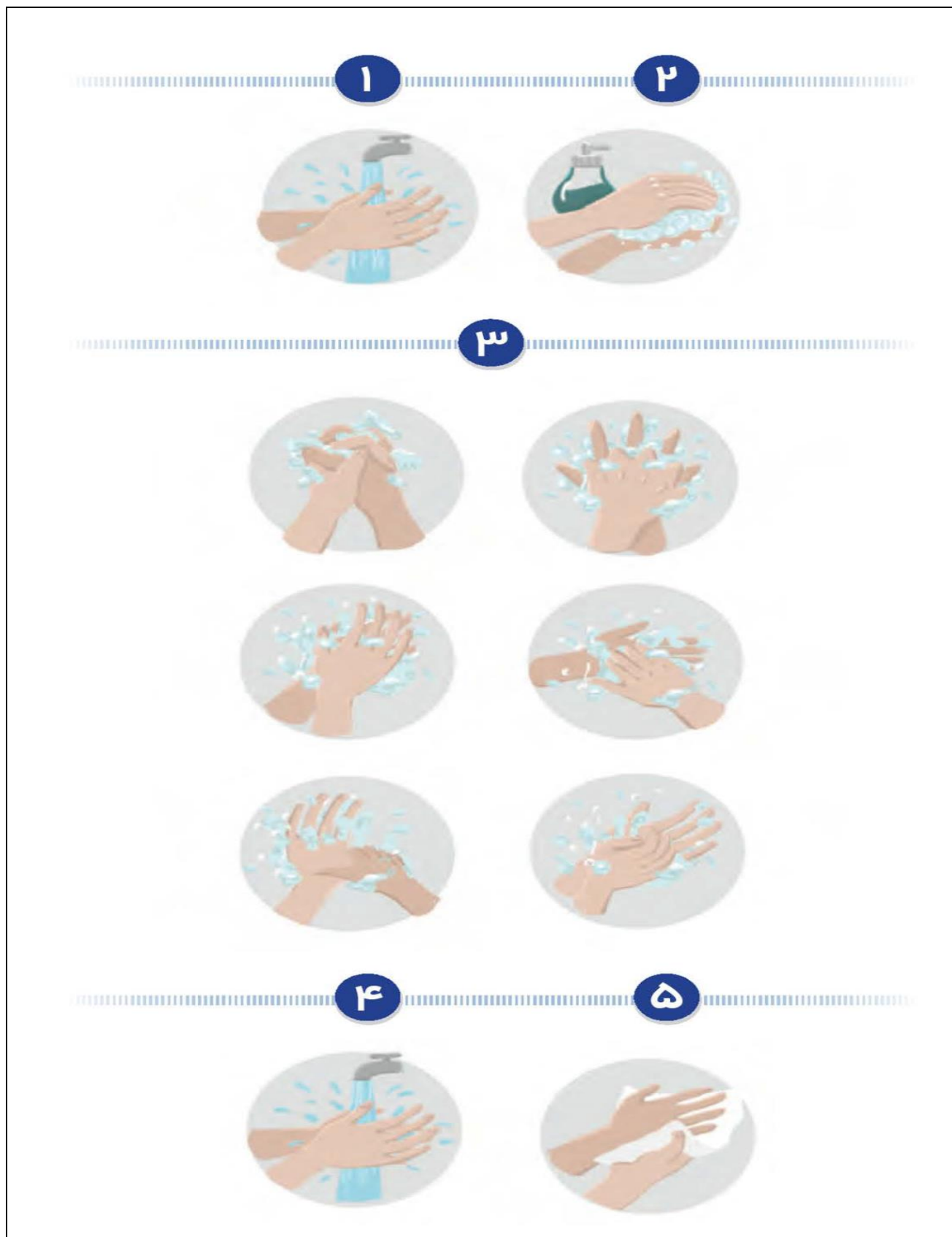

څه ډول باید لاسونه و مینځو؟

- 1) لاسونه باید د روانو اوبو لاندې لاندې لاندې شي.
- 2) مناسبه اندازه لاس مینځونکي مایع یا صابون په مساوي ډول د لاس په ورغوي، شا، گوتو او ننۍ برخو باندې ووهل شي.
- 3) لاسونه تر ۱۵ ثانیو پورې یو له بل سره په لاندې ډول وموښل شي.
  - a. د ورغویو او گوتو لاندې ځایونه یو له بل سره موښل.
  - b. د یو لاس ورغوي په واسطه د بل لاس شا باید وموښل شي.
  - c. د لاس ورغوي په داسې ډول وموښل چې گوتې سره لیرې وي.
  - d. د یو لاس گوتې د ننه خواته سره ټولې کړئ او د گوتو شاتني برخه د بل لاس د ورغوي په واسطه وموښئ.
  - e. د یو لاس د غټې گوتې دوراني مینځل د بل لاس په واسطه او برعکس عمل تر سره کول، ترڅو دواړه غټې گوتې پاکې شي.
  - f. د یو لاس د ورغوي په واسطه د بل لاس د گوتو د سرونو دوراني موښل او برعکس عمل تر سره کول، ترڅو د بل لاس گوتې هم پاکې شي.
- 4) وروسته لاسونه د روانو اوبو لاندې و مینځئ.
- 5) لاسونه د پاک دستمال او یا پاک لاس وچوونکي کاغذ په واسطه وچ کړئ.

توخی (Cough)

د توخي ادا ب:

د توخي او پرینجی په وخت کې خوله او پوزه باید د لاس د څنگلې او یا د ستمال په واسطه پټه کړو، لاس هیڅ کله هم باید د خولې او پوزې وړاندې برخه کې (مخې ته) ونه نیول شي.

په توخي او پرینجی کې په زیاته اندازه ویروسونه هوا ته ازادېږي. په هغه صورت کې چې ژر لاسونه ونه مینځل شي، د ځینو ځایونو لکه دستگیر، د لیفت ټکمه، کتاره، چوکۍ او نورو شیانو د ککړتیا سبب گرځي. که چیرې دغه ککړ ځایونه روغ کس لمس او مخکې له دې چې لاسونه و مینځي، ککړ لاسونه مخ، پوزې او سترگو ته یوسي نو دغه کس هم په یاده ناروغۍ اخته کېږي. خو که چیرې د توخي په وخت کې خوله او پوزه په دستمال یا څنگلې په واسطه پټه شي، ویروس د جامو په سطحه باندې خورېږي او د بدن سطحه نه ملوټه کوي، چې بیا هم په ټینګار سره درڅخه هیله کېږي چې د توخي ادا ب مراعات کړي. په ورته وخت کې که د لاس مینځلو څخه مخکې د بدن کومه برخه لمس شي، په خاص ډول خوله، پوزه، سترګې او نور مخاطي غشاء لرونکي اعضاء نو ویروس به د لاسو له لارې ستاسو بدن ته سرایت وکړي.

په خپله د توخي ارزیابي کول (ارزول)

د توخي په هکله مفصل مالومات په ۵۸ پاڼه کې «د درملنې له پاره مراجعه» موجود دي.

د غايظه موادو له لارې انتقال

آيا كوئيد ۱۹ د غايظه موادو له لارې انتقاليدلى شي؟

په اوس وخت کې د وېروس د بدن نوکلئيد اسيد شته والی د ناروغ په غايظه موادو کې مثبت اعلان شوی دی، خو دا په دې مانا نه دی چې د غايظه موادو له لارې وېروس انتقالېږي. د اوس له پاره د دې خبرې ډير تحقيق گټور نه دی، ځکه د يوې عمومي وېرې رامنځ ته کېدو سبب گرځي. په اوس وخت کې په هوا کې د معلق (زورند) ذراتو په ذريعه او د هضمې سيستم له لارې وېروس انتقال احتمال زيات دی، چې بايد دې مسئلې ته زياته پاملرنه وشي او لاندې تدابير بايد عملي شي.

1) د ډوډۍ خوراک څخه مخکې او د حاجت رفع کولو څخه وروسته بايد په سټنډرډ ډول لاسونه و مينځل شي.

2) دست شوی ته له داخلید پس او د سيفون تر ایستلو د مخه دروازه (کچ نل) بايد بند شي.

نوټ: تر اوسه دا خبره چې د غايظه موادو له لارې انتقالېږي بې ځوابه پاتې ده.

لیفت

ایا په لیفت کې د سپریدو په وخت کې باید ماسک استعمال شي؟
ایا د لیفت د تکمې وهل خطرناک دي؟

د لیفت په کبین کې د هوا جریان ډیر کم وي، نو په لیفت کې د سپریدو په وخت کې باید ماسک استعمال شي. ممکن د لیفت تکمه په ویروس باندې ککړه وي چې د تکمې وهل په صورت کې د ویروس د انتقال سبب ګرځي، نو په دې اساس باید د تکمې وهل څخه مستقیماً په ګوته مخنیوی وشي او که په ګوته مو تکمه ووهله، د لیفت څخه تر وتلو وروسته ژر تر ژره باید لاسونه ومینځل شي او تر مینځل کیدو مخکې باید د بدن نورې اعضاوې لمس نه شي.

په لیفت کې سپریدل باید کم شي او لوړو پوړونو ته له زینې څخه ګټه واخیستل شي. بیا هم په هغه سیمو کې چې د ویروس خطر کم دی، د لیفت موضوع دومره جدي نه دی، خو په لیفت کې باید ماسک استعمال شي. د لیفت څخه تر وتلو وروسته باید ژر تر ژره لاسونه ومینځل شي.

ایا د هوا د تهويې دستگاه چالان کړو که نه؟

د مرکزي تهويوي سیستم په چالانولو سره د ناروغۍ د انتقال خطر شتون لري، نو د ویروس د خپریدو په صورت کې باید د تهويې مرکزي سیستم څخه کمه گټه او یا هیڅ گټه وانه اخیستل شي. هر کله چې غواړی د تهويې سیستم څخه گټه واخلي باید لاندې ټکو ته پاملرنه وکړی.

- 1) په عین وخت کې باید له پکې څخه هم گټه واخیستل شي.
- 2) لازمه ده چې تهويه کیدونکي هوا ضد عفوني شي او د کوتې په ټولو شیانو باندې ضد عفونی سپرې ووهل شي.
- 3) په معین وخت کې د اطاق کړکي باید خلاص شي ترڅو هوا د اطاق د ننه جریان پیدا کړي.

کورني حیوانات

ایا امکان لري چې کورني حیوانات د کوئید ۱۹ وېروس د انتقال سبب وگرځي؟

تر اوسه پورې هېڅ داسې شواهد نشته چې په یاد وېروس باندې پشه، سپی او یا نور کورني حیوانات اخته شوي وي، خو له حیواناتو سره تر تماس وروسته باید لاسونه په صابون او اوبو و مینځل شي، چې په دې سره د حیواناتو څخه انسانانو ته د نورو باکټریاوو لکه اسریشیا کولي او سلمونیا د انتقال مخه نیول کېږي. د کورنيو حیواناتو ډولونه زیات دي خو دا چې تر اوسه مالومه نه دی چې حیوانات یاد وېروس انتقالوي که نه، لازمه ده هغه حیوانات چې له بل ځای څخه راغلي او یا یې ځای مالوم نه وي، په کور کې ونه ساتل شي.

بیرته کورته د راگرځیدو په صورت کې د کورنيو حیواناتو ضد عفوني کول:

کوم خاص ضد عفوني کړنې ته اړتیا نشته، خو د حیواناتو پاکوالی د وترنري ډاکټر د هدایت سره سم چې لازم دی، باید تر سره شي.

له کور څخه د باندې د حیواناتو لوبو ته اجازه شته؟

بلې اجازه شته

که چیرې حیوان د شکمنو او یا په ویروس اخته ناروغانو سره په تماس کې شوی وي باید قرنطین شي؟
د ویروس د خپرېدو په دوره کې داسې وړاندیز کېږي چې حیوان باید قرنطین شي.

نیردې مربوطین

نیردې مربوطین څوگ دي؟

نیردې مربوطین هغه چاته ویل کیږي چې په لاندې ډول یې د شکمنو کسانو، ناروغی او یا ناروغانو سره د تماس تاریخچه موجوده وي.

1) یو ځای اوسیدل، یو ځای تحصیل او کار کول، یا د تماس نور ډولونه لکه د هستوگنځي سره یې نیردې پاتې کیدل او یا په یوه ودانۍ کې ناروغ سره ګډه دنده تر سره کول.

2) طبي پرسونل، نرسان، ملاقات کوونکي، تماس لرونکي او د کورنۍ نور غړي چې د ناروغ سره یې نیردې اړیکې شتون ولري. همدارنگه هغه کسان چې د ناروغ سره یې ملاقات کړی وي او یا په یوه اطاق کې ورسره اوسیدلي وي.

3) هغه کسان چې د ناروغ سره په یوه موټر کې تللي وي او یا نیردې ورسره پاتې شوي وي، لکه په موټر کې د ناروغ مراقبت کوونکي، د ناروغ سره خپل کسان چې موټر کې ورسره تللي وي، نور هغه کسان چې وروسته د بررسی څخه معلوم شي چې دغه کسان په موټر کې ورسره تللي او یا د ناروغ کس سره تماس کې شوي دي.

4) همدارنگه نور هغه کسان چې د هیئت د ارزونې وروسته د نیردې مربوطینو په ډول پیژندل کیږي.

څنگه پوه شو چې نېرېدې مربوطين يو که نه؟

د نېرېدې مربوط کس د تثبيت او وېروس د خطر له معاینې وروسته، د هغوی تر منع اړیکې او د تماس ډول ته پاملرنه وشي. د هغې سطحې سره تماس چې ناروغ ورسره تماس کې شوی، د ناروغ د شیانو سره تماس او نورو مواردو ته باید خاصه توجه وشي.

په همدې خاطر د ناروغ سره مربوط کس باید د متخصصینو له خوا مالوم شي او خلک باید صرف رښتیني اطلاعات ووايي. سربېره پر دوستانو او همکارانو هغه کسان چې د ناروغ سره په یوه موټر کې سپاره شوي، هم نېرېدې مربوطينو کې راځي. له همدې کبله باید د الوتکو، بسونو او دې ته ورته د لیږد ټولو وسایلو په هکله چې ناروغ په کې سفر کړی وي، مالومات ترلاسه کړو. که چیرې د ناروغ سره چا یو ځای سفر کړی وي، باید په کور کې قرنطین شي.

د ناروغ سره نېرېدې مربوط کسان کومو مواردو ته باید پاملرنه وکړي؟
اړونده مرجع او ټاکل شویو کسانو ته مکمل مالومات ورکول او هم په کور کې ځان قرنطین کول یې د اساسي کړنو څخه دي.
د قرنطین په هکله مکمل مالوماتو له پاره ۱۷ پاڼې ته مراجعه وکړئ.

په مختلفو شرایطو کې په کوئید ۱۹ باندې د اخته کیدو څخه وځایوي لارې، چارې

په کور کې
اوسیدل

د کوئید ۱۹ نوي ویروس څخه په کور کې څه ډول مخنیوی وکړو؟

- منظم استراحت، په کافي اندازه ورزش او خوب کول.
- د وځایوي اصولو په مراعاتولو سره کولای شو د روغتیا ضمانت وکړو: په دوامدار ډول د لاسونو مینځل (د لاسونو مینځلو په هکله مفصل مالومات په ۲۸ پاڼه کې شته)، په ملوټو لاسونو باندې خوله، پوزه او سترګې مه لمس کوئ؛ د ټوخي او پرنجي په وخت کې خوله او پوزه په دستمال او یا څنگلې سره پټه کړئ (د ټوخي او پرنجي په هکله مفصل مالومات په ۳۰ پاڼه کې دي).
- د کورنۍ غړي باید یو ځان پاک په ګډه استعمال نه کړي او د کور لوبڼي باید پاک وساتي.
- په کور کې د اوسیدو په وخت کې تهویې او هوا جریان ته ځانګړي پاملرنه وکړي او کور باید پاک وساتل شي.
- سیفون د ایستلو او له دست شتوی څخه د استفادې په وخت کې یې دروازه (کچ نل) باید بندشي.
- د اطاق حرارت درجې نارمل ساتل، طبي او یا KN95/N95 ماسک استعمالول او ضد عفوني موادو له برابرولو وروسته ترې ګټه واخلي.
- د وس تر حده له ودانۍ د باندې خپل فعالیتونه راکم کړئ.

- د وس تر حده د هغه ناروغانو سره چې تنفسي علايم (لکه تبه، ټوخی یا پرنجی...) لري، تماس مه نیسئ.
- د وس تر حده د خلکو گڼه گونې ساحې ته نه ورتلل، همدارنگه د خلکو یو ځای ټولیدو څخه مخنیوی کول.
- د کورنیو حیواناتو او وحشي حیواناتو سره د نږدې کیدو څخه ځان ساتل.
- ځینې علايمو لکه تبه، ټوخی او داسې نورو ته په ځانگړي ډول باید پاملرنه وشي او د داسې علايمو د بنکاره کیدو په صورت کې باید ژر تر ژره ډاکټر ته مراجعه وکړی (د درملنې په هکله مفصل مالومات په ۵۶ څخه تر ۵۸ پاڼو کې دي).

په کور کې د وېروس له منځه وړلو اصول

په کور کې د وېروس له منځه وړلو په هکله په ۲۵ پاڼه کې په تفصیل سره مالومات موجود دي.

یوناني درمل، بوټي گياوې او سرکه کولای شي په کوئید ۱۹

نوي وېروس باندې له اخته کېدو څخه مخنیوی وکړي.

هیڅ ډول یوناني درمل، بوټي او گياوې په کوئید ۱۹ نوي وېروس باندې د اخته کېدو څخه مخنیوی نشي کولای، همدارنگه د سرکې خوراک هم د وېروس په مخنیوي کې کومه خاصه گټه نه لري.

د غذايي رژیم له پاره کوم احتیاطي اقدامات باید تر سره شي؟

- د حیواناتو د ځنډینۍ او خرابو غوښو او د هغې څخه د تولید شویو توکیو د خوراک څخه ډډه کول.
- د حلالو الوتونکو مرغانو غوښې د رسمي مرکز څخه واخلي، د چرگې هگۍ، شیدې او چرگې غوښه په مکمل ډول سمې پخې کړئ.
- د خوراکي شيانو د قطع کولو له پاره ځانگړې تختې او قطع کوونکي الې (چاقو) د خامو او پخو شوو خوراکونو له پاره باید په جلا ډول وکارول شي او د هر کار د ترسره کولو څخه مخکې باید لاسونه په پاکو اوبو او صابون و مینځل شي.
- په هغه سیمو کې چې ویروس خپور شوی دی، کولای شی له حلالې غوښې څخه چې ښه پخه شوي وي، استفاده وکړئ.
- غذايي رژیم او متعادلې تغذیې ته باید خاصه پاملرنه وشي.

ايا د سوپر مارکېټونو او دوکانونو څخه اخیستل شوي مواد ضد عفوني ته اړتيا لري؟

نه اړتيا نشته. صرف لاسونه مو په متواتر ډول ومینځئ، ځکه د شيانو سره د تماس څخه وروسته ممکن د کوټيډ ۱۹ په نوي وېروس ککړ او د انسان وجود ته د داخلیدو وروسته د ناروغۍ سبب وگرځي. همدارنگه که چيرې ککړ لاسونه سترگو، خولې او پوزې ته يووړل شي، ممکن په غیر مستقیم ډول د وېروس د انتقال سبب وگرځي. څرنگه چې د وجود څخه د باندې د وېروس ژوند لنډ دی، نو د ناروغ په واسطه د شيانو تر ملوث کېدو وروسته وېروس په باندې محیط کې له منځه ځي او له حده زیاتې اندیښنې ته اړتیا نشته.

ايا باندېنی غذا صحي او محفوظه ده؟ که ضد عفوني ته اړتيا لري؟

په عمومي ډول تیاره شوي غذا بې خطرې وي، خو باید د یوې معتبرې او د اعتبار وړ مغازې څخه سودا و اخیستل شي. یوازې له دې لارې مطمئن کېږو چې د وقایوې او صحي اصولو لاندې د دا ډول مغازو غوښې صحي او محفوظې برابرې شوي دي. همدارنگه که چيرې د خوراكي ټوکو پوښ او یا قوټی خلاص شوي وي، باید مسوول کس ته تر خبر ورکولو وروسته یاد ټوکي باطله دانۍ ته وغورځول شي او پر ځای یې د نورو سالمو خوراكي ټوکو څخه استفاده وشي. د خوراكي ټوکو د پوښ او قوټي له خلاصولو وروسته باید لاسونه په پاکو اوبو او صابون ومینځل او بیا له خوراكي ټوکو څخه استفاده وشي.

له هغه توکو سره بايد څه ډول چلند تر سره شي چې د ووهن بنار او يا له هغو سيمو څخه چې د وېروس شيوخ په کې زياته ده راوړل شوي وي؟

څرنگه چې کوئيد ۱۹ نوي وېروس د بدن څخه د باندې د کم وخت له پاره ژوندي پاتې کېږي، نو په دغه توکو باندې د وېروس شتون خطر دومره زياته نه وي او کولای شې ياد مواد تر لاسه او بستې يې خلاصې کړي، خو د يادو شيانو سره تر تماس وروسته بايد لاسونه مخکې له دې چې خولې، پوزې او يا سترگو ته يوړل شي په پاکو اوبو او صابون باندې و مينځل شي.

ايا گرم حمام کول او خولې کيدل کولای شي کوئيد ۱۹ نوي وېروس له منځه يوسي؟

کوئيد ۱۹ نوي وېروس په ۵۲ درجو کې وروسته د ۳۰ دقيقو څخه له منځه ځي. دغه د حرارت درجې ته رسيدل او تر ۳۰ دقيقو پورې پاتې کيدل امکان نه لري، همدارنگه د اوبو په دومره لوړ حرارت کې په حمام کې تر ۳۰ دقيقو پورې پاتې کيدل سخت او د انسان بدن ته مضر تماميږي چې ممکن د ځينو ستونزو لکه د سرگيچي، د زړه ضربان، ضعف او د ناروغ د بې هوښۍ سبب وگرځي، خو بيا هم په عادي او منظم ډول حمام کول د ناروغۍ د خطر د کموالي سبب گرځي. د يادولو وړ ده چې له هغه حمام څخه چې مشکوک يا ناروغ کس ترې استفاده کوي، بايد ډډه وشي.

ایا په کور کې د کولر چالانول بې خطرہ دی؟

د زیاتو مالوماتو له پاره د هوا تهویې ته چې په ۳۳ پانه کې په مفصل ډول لیکل شوي مراجعه وکړئ.

په ودانیو کې د هوا د تهویې د مستقلو دستگاؤو شتون د ویروس د منتشر کیدو سبب نه گرځي او په دې اساس باید په منظم ډول د کوټو کرکي خلاص شي ترڅو د پاکې هوا له جریان څخه مطمئن شو. همدارنگه د هوا د تهویې دستگاؤې باید په منظم ډول پاکې او یا بدلي شي.

په خپل
استوګنځي کې د
ناروغ مشاهده
(معاینه) کول.

ایا د عمومي وسایلو لکه پنجره، زینه او دې ته ورته نورو شیانو په سطحه ویروس موجود وي؟

دغه ویروس امکان لري د یادو وسایلو په سطحه شتون ولري، له همدې کبله د دغه شیانو سره له تماس څخه باید ډډه وشي او همدارنگه باید ملوث لاسونه خولې، پوزې او سترګو سره په تماس کې نه شي. د یادو شیانو سره تر تماس وروسته مو خپل لاسونه په پاکو اوبو او صابون ومینځئ.

مسوول چارواکي باید د داسې ځایونو او عمومي وسایلو پاکوالي او ضد عفوني ته حق اولیت ورکړي.

ايا له ليفټ څخه گټه اخيستل د کووید ۱۹ وېروس د ناروغۍ سبب گرځي؟
د ليفټ په هکله د زياتو مالوماتو له پاره په ۳۲ پاڼه کې مفصل مالومات شته.
د يوې ساحې مسولين بايد د ټولنيزو استوگنځيو پاکوالي او ضد عفوني د کار په سر کې وساتي.

ايا د ناروغ په واسطه توليد شوي کثافات د وېروس د انتقال سبب گرځي؟
احتمال يې ډير کم دی، خو بيا داسې توصيه کېږي چې د ناروغ د کثافاتو له باندې ايستلو څخه وروسته بايد لاسونه په پاکو اوبو او صابون باندې و مينځل شي، همدارنگه د ضرورت په وخت کې بايد له يو ځل استعماليدونکو دستکشو څخه گټه واخيستل شي.

د باندې تلل

- هغه ټکي چې د باندې وټو په وخت کې ورته بايد متوجه وو؟
- په عامو ځايونو کې چيرته چې ډير خلک موجود وي، بايد له ماسک څخه گټه واخيستل شي.
  - د امکان په صورت کې په بای سيکل يا خپل شخصي موټر کې لاړ شي.
  - له هغه اشخاصو سره له تماس څخه چې تبه او يا ټوخي لري بايد ډډه وشي. د مخامخ کېدو په صورت کې بايد يو متر فاصله ورسره ونيول شي.
  - د ټوخي او پرينجې په وخت کې بايد له دستمال او يا د لاس څنگلې په واسطه خوله او پوزه پټه شي (د ټوخي په هکله د زياتو مالوماتو له پاره ۳۰ پاڼې ته مراجعه وکړئ).
  - په عامو ځايونو کې د وسايلو سره تماس کم کړئ.
  - خولې، پوزې او سترگو ته د ملوټو لاسونو له نيرېدې کېدو څخه ډډه وکړئ.
  - په دوامدار ډول لاسونه و مينځئ، د لاسونو د منيځلو له پاره له الکول لرونکي ضد عفوني موادو او يا د الکولي پيډ (ځانگړې لوند کاغذ) څخه استفاده وکړئ.
  - د ناروغۍ د خپرېدو په صورت کې هر ډول غونډو ته له تگ څخه ډډه وکړئ.

خپل کور ته د ننوتلو په وخت کې باید څه شي ته پاملرنه وکړو؟

خپل کالي په عادي ډول لیرې کړی. ← کور ته د ننوتو په ځای کې یې ځوړند کړی (یا په داسې ځای کې چې د هوا تهویه په بڼه ډول موجوده وي). ← ماسک لیرې کړی. ← خپل سلاسونه په پاکو اوبو او صابون باندې ومینځئ ← د حمام کولو وخت مو له خوب مخکې وخت څخه د کور ننوتلو وخت ته بدل کړئ (کور د ننوتلو په صورت کې حمام وکړئ). که چیرې دا کارونه مو تر سره کړل، په نوي کرونا ویروس باندې د اخته کیدو چانس مو کمیري.

تاسو ته داسې توصیه کیږي چې د باندې تگ لباس مو د کورته ننوتو په ځای کې ځوړند کړئ او هغه لباس د نورو پاکو لباسونو سره یو ځای مه ځوړندوئ. که چیرې د ناوړغ کس سره مو تماس موجود نه وو، په ویروس باندې ستاسو وجود او کالي د ملوث کیدو چانس کم دی، اما د ستاسو په وجود او کاليو باندې د گرد او غبار شتون له کبله هم دا توصیه کیږي چې باید د خوب او اوسیدو اطاق ته ورنه وړل شي. د ماسک په هکله د زیاتو مالوماتو له پاره ۲۲ او ۲۳ پانو ته او د لاسونو مینځلو په هکله مالوماتو له پاره ۲۸ پاڼې ته مراجعه وکړی.

د کور څخه د باندې د ورزش په وخت کې د محافظتي اقداماتو ډولونه:

د باندې تگ په هکله د زیاتو مالوماتو له پاره ۴۵ پاڼې ته مراجعه وکړئ. د ویروس د شیوع په وخت کې کونښن وکړئ هغه ځایونو ته چې سر پوښ شوي وي لکه ورزشي سالونونه د تگ څخه ډډه وکړئ. د کور څخه د باندې فعالیتونو او گڼه گڼه سیمو ته له تگ څخه ډډه وکړئ، کولای شئ ځینې د سپورت حرکتونه لکه ایروبیک، یوگا (د بدن سازی ځانگړي حرکات) او داسې نور په خپل کور کې هم تر سره کړئ.

په ښار کې د حمل نقل وسایلو څخه د استفادې په وخت کې کومو ټکو ته باید پاملرنه وکړئ؟

د زیاتو مالوماتو له پاره د «باندې وتلو» برخې ته چې په ۴۵ پاڼه کې په مفصل ډول لیکل شوي مراجعه وکړئ. د ماسک استعمال ته خاصه پاملرنه وکړئ، د عامو وسایلو او ځایونو د لمس او داسې نورو شیانو له لمس څخه وروسته لاسونه مو په پاکو اوبو او صابون سره ومینځئ.

په موټر کې د تللو په وخت کې له یوه څخه زیات کسان څنګه له ځانه مراقبت وکړي؟ په موټر کې سپاره کسان باید ماسک استعمال او حد تر وسه پورې خبرې کمې وکړي، د توخي ادا باید مراعات کړي. د موټر شیشې د امکان تر حده پورې ټیټې کړئ تر څو د هوا تهویه په ښه ډول تر سره شي. که چیرې مشکوک یا ناروغ کس موټر ته رادننه شوي وي، تر کوزیدو وروسته باید د موټر د ننه برخه مکمله ضد عفوني شي. د زیاتو مالوماتو له پاره ۲۵ پاڼې ته مراجعه وکړئ.

په الوتکه کې د پرواز او يا په اورگاډي کې د تگ په وخت بايد کومو ټکو ته پاملرنه وکړو؟

د زياتو مالوماتو له پاره «باندې تلو» په هکله ۴۵ پاڼې ته مراجعه وکړئ.
د هوايي ډکراو اورگاډي له تم ځای څخه تر وتلو وروسته مهرباني وکړئ د مسوولو
کسانو سره چې تېې معاینه تر سره کوي، مرسته وکړئ. د باندې غذايي خوراک کم کړئ،
کوبښښ وکړئ چې ماسک ليرې نه کړئ، خولې، پوزې او سترگو ته د لاسونو له لمس څخه
ډډه وکړئ، د ټوخي په وخت کې خوله او پوزه د کاغذي دستمال او يا څنگلې په واسطه
پټه کړئ. په لاره د تگ په مهال بل شخص سره کم تر کمه يو متر فاصله بايد موجوده وي
او د نورو شاوخوا مسافرو روغتيا ته هم بايد پاملرنه وکړئ.

که چيرې غير عادي شرايط رامنځ ته شول، د امکان په صورت کې خپلې چوکۍ ته تغير ورکړئ او د موضوع په هکله مسوولو کسانو ته خبر وکړئ. څومره چې امکان لري د هغو لارو څخه چې د خلکو گڼه گوڼه په کې زياته وي، ډډه وکړئ. په ښاري ترانسپورت او واگونونو کې تر امکان حده پورې تگ راتگ کم کړئ. په عامو ځايونو کې د اوبو څښلو څخه ډډه وکړئ. هڅه وکړئ له ځان سره د اوبو بوتل خپل ولرئ.

د خپلې الوتنې د شميرې او د اورگاهي په هکله له مالوماتو ځان خبر کړئ. د ناروغۍ په باره کې د حمل نقل وسايلو څخه د گټې اخيستنې له پاره عمومي مالوماتو او خبرونو ته پاملرنه وکړئ. که چيرې تاسو سره په الوتکه يا اورگاهي کې مشکوک او يا ناروغ کس موجود وو، بايد مسوول کسان خبر او ناروغ قرنطين شي.

د کار ځای ته بيرته

تلل

په هغه سيمو کې چې ناروغي نشته خلک کولای شي خپلې دندې ته لاړ شي؟

د دندې په مهال بايد کومو ټکو ته پاملرنه وکړي؟

- که چيرې د ناروغ کس سره د تماس خطر او د ناروغۍ اعراض، علايم موجود نه وي، کولای شئ د ملي مقرراتو مطابق خپلې دندې ته ادامه ورکړي.
- د ناروغ سره د تماس او يا د اعراضو، علايمو په شتون کې بايد معاینې له پاره روغتون ته لاړ شئ، د شرايطو او متخصص د لارښوونې مطابق بايد دنده تر سره او يا ځان قرنطين کړئ.

- هغه کار کوونکي چې دوه اونۍ مخکې د ویروس د شیوع ساحې ته یې سفر کړی وي او یا هلته اوسیدلی وي، څه ډول باید خپلې دندې ته ادامه ورکړي؟
- ژر تر ژره د خپل استوګنځي اړوند طبي مسوولینو سره ځان ثبت کړي. ښار او د خلکو څخه ګڼې ګونې ساحې ته له تګ څخه ډډه وکړي.
  - د ویروس د شیوع له سیمې څخه د راتګ وروسته تر ۱۴ ورځو پورې باید د بدن د حرارت درجه په ورځ کې دوه ځله وګوري. د تنفسي علایمو لکه ټوخی، بلغم، سینه بندي، ساه لنډي او داسې نورو اعراضو ته د پاملرنه وکړي. د امکان په صورت کې باید په جلا اطاق کې چې ښه تهویه ولري، یواځې واوسېږي. په دې جریان کې دې د کورنۍ له غړو سره نږدې تماس نه نیسي. په کې کور د قرنطین په هکله د زیاتو مالوماتو له پاره ۱۲ پاڼې ته مراجعه وکړئ.
  - د شکمنو علایمو (لکه تبه، ټوخی، د ستوني درد، سینه بندي، ساه لنډي، بې اشتهايي، ستړیا، بې حالي، زړه بدوالی او قی، سردرد، اسهال، د زړه ضربان، د سترګو سوروالی، د ملا او ورنو په برخه کې حقیف عضلي دردونه او داسې نورو) په شتون کې ژر تر ژره ډاکټر ته مراجعه وکړئ. ډاکټر ته د تګ په هکله مفصل مالومات په ۵۹ پاڼه کې دي.

د ندي ځای

ایا د ندي په ځای کې له لیفت څخه گټه اخیستل خطر لري؟
د لیفت په هکله په ۳۲ پاڼه کې مفصل مالومات شته.

د اسنادو د راکړې-و کړې په وخت کې باید کومو ټکو ته پاملرنه وکړئ؟
د اسنادو او فایلونو د راکړې ورکړې په وخت کې باید له ماسک څخه گټه
واخیستل شي، دابه ډیره بهتره وي چې د راکړې ورکړې څخه وروسته لاسونه په پاکو
اوبو او صابون باندې ومینځئ.

ایا موبایل، سرمیزي تېلفون او د کمپیوټر کیبورډ باید ضد عفوني شي؟
اداري لوازم او تجهیزات باید په منظم او دوریې شکل سره ضد عفوني شي،
کولای شو په الکوټو باندې لمده مالوجه باندې موبایل، سرمیزي تېلفون، د
کمپیوټر کیبورډ او داسې نور شيان ضد عفوني کړو.
(دزیاتو مالوماتو له پاره ۲۵ پاڼې د وېروس له منځه وړولو برخې ته مراجعه وکړئ).

کله چې څو کارکوونکي په يوه دفتر کې دنده تر سره کوي، د وېروس د

وقايې له پاره بايد کوم تدبيرونه په پام کې ونيسي؟

- د خپلې کاري ساحې نظافت بايد مراعات کړي، اطاق کې په دوامدار ډول د هوا تهويه بايد تر سره شي.
- که د وېروس د شتون ويره موجوده وي، بهتره به وي چې په ګڼه ګڼه لرونکي ساحه کې له ماسک څخه ګټه واخيستل شي.
- د وېروس د شپوع په وخت کې د تهويې له مرکزي سيستم څخه ګټه مه اخلئ، که ورته ډيره اړتيا وه د کم وخت له پاره يې د هوا کش سره يو ځای چالان کړئ. د تهويې سيستم لوازم بايد په منظم او دوره يي ډول په ضد عفوني موادو و مينځل شي.
- هر ورځ په منظم ډول دروازې او کرکي خلاص کړئ، تر څو ودانۍ ته تازه هوا د ننه او تهويه صورت ونيسي.
- په منظم ډول هره ورځ دروازه، دستګير او د ادراې نور لوازم بايد ضد عفوني شي.
- د خپلو لاسونو پاکوالي ته ډيره پاملرنه وکړئ، په ټولو ځايونو کې بايد اوبه، د لاس مينځلو مایع او تشناب کاغذ منظم کيښودل شي. په دوامدار ډول د لاسونو مينځلو سره ځان عادت کړئ.
- که چيرې د ناورغۍ علايم لکه تبه، ضعف، وچ توخۍ، د سينې درد او داسې نور په يو کس کې وليدل شي، بايد د کاري محل څخه د موقت وخت له پاره منع او د تشخيص او درملنې له پاره لازم اقدام تر سره شي. د زياتو مالوماتو له پاره ۵۶ پاڼې ته مراجعه وکړئ.

په جلساتو کې د گډون په وخت کې باید له ماسک څخه ګټه واخلو؟

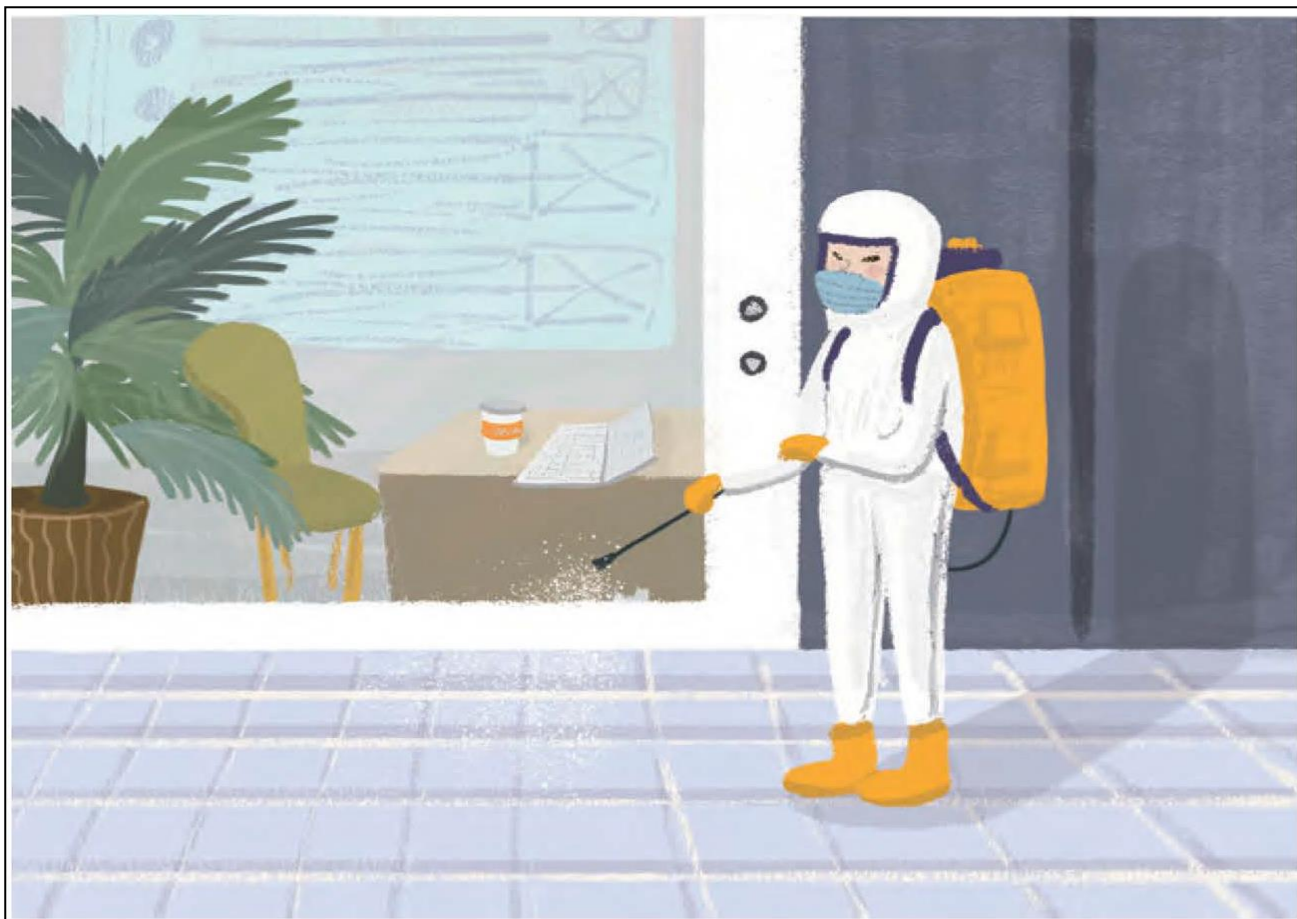
- د جلسې د پیل څخه تر پایه پورې له ماسک څخه باید استفاده وکړئ.
- د خبرو-اترو په وخت کې باید له مقابل لوري سره حد اقل یو متر فاصله ولرئ.
- د اطاق یا سالون کې ځای خلاص کړئ، ترڅو د هوا جریان موجود وي.
- د گروهې جلساتو شمیر حد تر و سه کم کړئ.
- د جلسو وخت کنټرول کړئ.

ايا په اداري محيط کې کولای شو د هوا تهويې له مرکزي سيستم څخه گټه واخلو؟
په هغه صورت چې ياد سيستم څخه گټه اخلو، ضد عفوني ته اړتيا لري؟

- دروازي او کرکي بايد خلاص شي ترڅو اطاق ته تازه هوا جريان پيدا کړي.
- د تهويې له مرکزي سيستم څخه گټه مه اخلي او يا گټه اخيستنې حد تر وسه کمه کړئ، د تهويې د مرکزي سيستم څخه د گټه اخيستو په وخت کې بايد هم مهاله هواکش هم جلا لاند کړئ.
- د تهويې سيستم بايد په منظم او دوري ډول پاک او ضد عفوني شي.
(د زياتو مالوماتو له پاره ۳۳ پاڼې ته مراجعه وکړئ).

په کاري سفر کې مراجعینو سره د لیدو په وخت کې باید کومو ټکو ته پاملرنه وکړئ؟

- ټول خلک باید ماسک استعمال کړي.
- د مراجعینو او لیدونکو د بدن حرارت درجه باید وکتل شي. د چین، ووهن او د وېروس شیوع سیمو ته یې د سفر په هکله پوښتنه باید وشي. د شکمنو او په کوټیډ ۱۹ نوي وېروس اخته کسانو سره یې د تماس په هکله باید مالومات وشي. همدارنگه د ځینې نښو لکه تبه، ټوخی او تنفسي ستونزو د شتون په هکله باید وپلټل شي.
- ترانسپورتي وسیلې باید په الکلو یا نورو ضد عفوني موادو په واسطه چې کلور یا پراسټیک اسید ولري، ضد عفوني شي.

عمومي محیط

په ښار او دوکانونو کې د شیانو د اخیستو په وخت کې کوم وقایوې تدابیر اړین دي؟

د زیاتو مالوماتو له پاره د باندې تلو په هکله ۴۵ پانې ته مراجعه وکړئ.
د وحشي حیواناتو (چینایانو ته توصیه) د غوښو له خوراک څخه ډډه وکړئ.
د خامې غوښه سره له تماس، بې صاحبه او بازاری حیواناتو او کثافتو څخه ځانونه وژغورئ. د یادو شیانو سره د تماس په صورت کې باید لاسونه په پاکو اوبو او صابون و مینځئ.

په روغتون کې باید کوم و قايوي تدابير و نیول شي؟

د زیاتو مالوماتو له پاره ۵۹ پاڼې ته مراجعه وکړئ.

په هوټلونو او رستورانټونو کې باید کوم و قايوي تدابير په پام کې و نیول شي؟
په ګډ میز او په لویه پنډه کې له ډوډۍ خوړلو څخه باید ډډه وشي. تر امکان
حده پورې هر کس باید په جلا ډول خوراک وکړي. هر کس ته باید جلا د خوراک
اړوند وسایل راوړل شي.

د درملنې له پاره
روغتون ته تلل

د کوئید ۱۹ نوي ویروس څخه منځ ته راغلي ناروغۍ په شان د نښو

نښانو د پیدا کیدو په صورت کې کله روغتون ته باید لاړ شی؟

- هر کله چې مشکوک کس ځان قرنطین کړی وي او یا پرته له قرنطین څخه ناروغ ته تبه، ټوخی او پرنجی پیدا شي، مسوولو کسانو ته د خبرو ورکولو سره باید ډاکټر ته مراجعه وکړي.
- هغه ټکي چې د درملنې په وخت کې باید ورته متوجه شو په ۵۹ پاڼه کې تشریح شوي دي.

کله چې يو ناروغ په کور کې د قرنطین امکانات نه لري، توصیه ورته کيږي چې په کور کې د استراحت تر څنګ بايد لاندې ټکو ته دې خاصه پاملرنه وکړي.

1. تبه بايد په ورځ کې دوه ځله سهار او د شپې له خوا وگوري، همدارنګه نفس تنګي، ستونزمنې ساه اخيستو او نورو علايمو ته بايد خاصه پاملرنه وکړي.
2. حمل نه لرونکي ښځي، هغه کسان چې د سږو، زړه او رگونو ناروغي، پښتورگو عدکفایه او د معافيتي سيستم ستونزې ونه لري، دوی له پاره وېروس ډير خطرناک نه دی.

دغه کسان بايد په کور کې د استراحت تر څنګ زيات مایعات وڅښي او هم د اړتيا په صورت کې د تبې او زکام درمل چې گټور تماميږي، استعمال کړي. په ورته وخت کې بايد له ماسک څخه گټه واخلي، د لاسونو مينځلو او د اطاق تهوېې ته خاصه پاملرنه وکړي. د ځان او کورنۍ ساتنه په ښه ډول بايد تر سره شي.

د ۴۷ مخ په دوام

که چیرې ناروغ لاندې ذکر شوي ستونزې ولري باید ژر تر ژره اړونده روغتون ته پرته له ځنډه ځان ورسوي.

1. په کور کې د دوو ورځو استراحت سره - سره یې ناروغي بهبود (بڼه والی) پیدا نکړو.
2. په دې وروستیو کې له مشکوک کس سره چې تبه او ټوخی یې درلود، تماس کې شوی وو. همدارنگه که چیرې د خلکو څخه گڼې گونې ساحې لکه روغتون، ښار او یا مارکیټ ته تللی وو او یا هم یې د وحشي حیواناتو سره تماس نیولی وو.
3. زاړه عمر لرونکي کسان، امیندواري میندې، زیات وزن لرونکي کسان، د مزمنو تنفسي ناروغی، زړه او رگونو ناروغی لرونکي کسان او کمزوري معافیت لرونکي کسانو په یاد ویروس باندې د اخته کیدو چانس زیات دی.

د درملنې له پاره روغتون ته د تگ په وخت کې کومو ټکو ته بايد پاملرنه وشي.

➤ روغتون ته د تگ او بيرته راتگ په وخت کې:

- ماسک بايد استعمال کړو. د ټوخي او پرنجې په وخت کې بايد دستمال او يا له څنگلې څخه په گټې اخيستنې سره خوله او پوزه پټه کړو. هيڅکله بايد د ټوخي او پرنجې په وخت په خوله يا پوزه باندې لاس ونه نيسو.
- له مترو، ملي بس او يا نورو عامو ترانسپورتي وسيلو څخه بايد ډډه وشي، همدارنگه گڼه گونې ساحې ته لار نه شو.
- اړونده مسؤلین بايد عامې ترانسپورتي وسيلې او ملي بسونه ضد عفوني کړي.

➤ روغتون او ډاکټر ته د مراجعې په وخت کې:

- ناروغ بايد ډاکټر ته په ورين تندي ټول حقيقتونه لکه د خپل استوگنځي په هکله، د وېروس شيعو سيمې ته د تگ، د مشکوکو او په کوټيد ۱۹ وېروس باندې اخته ناروغانو سره د تماس په هکله او هغو افرادو يا ډلو سره چې وروسته له ناروغۍ څخه يې ورسره له نېرېدې څخه تماس نيولی وي، ووايي او ډاکټر ته مکمل مالومات ورکړي.
- په هغه صورت کې چې د کوټيد ۱۹ وېروس ناروغي تشخيص شوي وي، ناروغ بايد روغتون ته د تگ په وخت کې مخامخ اړونده واک ته لار شي، په روغتون او نورو برخو کې بايد تگ راتگ ونه کړي، ځکه چې د وېروس د خپرېدو سبب گرځي.
- هغه ناروغان چې د نورو ناروغيو له کبله روغتون ته مراجعه کوي، بايد په کوټيد ۱۹ اخته او مشکوکو ناروغانو سره له تماس او د دوی واک ته له تگ څخه ډډه وکړي، ځکه دا ناروغان وېروس له پاره ډير مساعد دي، د مخامخ کېدو په صورت کې حد اقل بايد يو متر فاصله ورسره ونيول شي.
- ناروغ وروسته له درملنې بايد په مستقيم ډول کور ته لار شي، هيله ورڅخه کيږي چې په عامو ځايونو کې ونه گرځي.

د کوئید ۱۹ نوي ویروس د شیوع په سیمه کې امینداواری میندې اړونده ډاکټره په عادي ډول معاینه کولای شي؟

- د ویروس څخه د ټولو وقایوې اصولو په رعایت سره امینداواری میندې کولای شي د خپل اولاد د معاینې په خاطر خپل اړونده ډاکټرې ته مراجعه وکړي.
- په هغه صورت کې چې امینداواری میندې تبه، توخی او تنفسي ستونزې ولري، ژر تر ژره دې اړونده ډاکټر سره په تماس کې شي.

ماشومان کولای شي د ناروغۍ د شیوع په وخت کې واکسین ووهي؟

- والدین کولای شي د دوی د اوسیدو په سیمه کې د ناروغۍ د شیوع په هکله د ناروغیو د کنترول مرکز یا اړونده روغتون سره په تماس کې شي او د واکسینو په هکله ترې پوښتنه وکړي. د کوچنیوالي د دورې ځینې واکسین باید ونه وهل شي، خو بهتر دا ده چې د هغې سیمې له اړونده د ناروغیو کنترول مرکز سره تماس ونيول شي او د هغې هدایت مطابق عمل وکړي.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**